

Onverschrokken Sister Anonymous

Beeldhouwer Thomas J. Price haalt de gewone mens naar voren, eindelijk. En zij is een vrouw, eindelijk: een zwarte vrouw. Waar was zij al die tijd?

Door Wilma Sütö, februari 2023

Wereldveroveraars, vrijheidsstrijders, politici en soms een schilder of filosoof zoals Rembrandt of Erasmus: grote mannen geven de geschiedenis een gezicht. Het peinzende beeld van Erasmus, met een boek vol wijsheid in zijn hand, is het oudste bronzen standbeeld in Nederland, zeventiende eeuws. Volgens Rotterdammers slaat Erasmus een bladzijde om als de klok van de Laurenskerk slaat, maar dat gebeurt geloof ik alleen in het donker. Al die in brons gegoten en uit steen gebeitelde standbeelden representeren kennis, macht en faam. Als ruiters van de eeuwigheid staren ze uit over de passanten; al die mensen op pleinen, stoepen en straten die om de hoek verdwijnen, anoniem hun gangetje gaan, zonder vlagvertoon, hoeftgetrappel, gesuis van kanonskogels, eresaluut of lauwerkrans. Iedereen is iemand, niemand in het bijzonder. 'Van de maan af gezien zijn we allen even groot,' zoals Multatuli schreef. Zijn citaat, negentiende eeuws, is nog altijd actueel als straatpoëzie. In een Rotterdamse winkelbuurt siert het de muur. Het zou ook het credo kunnen zijn van Thomas J. Price (Londen, 1981), kunstenaar en maker van een nieuw standbeeld voor Rotterdam, dat een gezicht geeft aan onze eigen tijd en omgeving. Price haalt de gewone mens naar voren, eindelijk. En zij is een vrouw, eindelijk: een zwarte vrouw.

Met rechte rug, hoofd omhoog en haar handen in de zakken van haar joggingbroek, weerstaat deze vrouw stoïcijns alle drukte en dynamiek in het centrum. Ze is leeftijdloos, een fictieve verschijning, maar eerder jong dan oud. Een sokkel heeft ze niet nodig. Op haar sportschoenen met het logo van één van de meest verkochte merken ter wereld is ze verankerd tussen inwoners en reizigers, op hetzelfde niveau als alle voorbijgangers die van overal naar ergens gaan en, net als zij, soms even blijven hangen. Wel is ze enorm groot, gigantisch zelfs, een reuzenvrouw die alleen al door haar maat en schaal tegenwicht biedt aan de bekende mannelijke krachtpatsers. Wat zij uitstraalt is de kracht van het menselijk individu zonder opsmuk, zonder zich nader te hoeven identificeren of te moeten bewijzen. Daar staat ze, het standbeeld van de 21ste eeuw, en ze mag er zijn. *Ubiquity has power if you can just see it*, zegt Price. Het alledaagse heeft kracht, als je het maar kunt zien. Dat klinkt eenvoudiger dan het is. Misschien laat 'ubiquity' zich nog het best vertalen als 'doorsnee', het tegenovergestelde van opzichtige originaliteit, macht, pracht en praal. Deze vrouw roept de vraag op wie wij zijn, voorbij de schone schijn. Hoe kijken we naar elkaar, met al onze aannames en vooroordelen over helden en verliezers, vrouwelijk en mannelijk, zwart en wit? Wij, die nooit écht blind zijn voor uiterlijkheden, inclusief huidskleur. Daar valt niet omheen te draaien.

Het getuigt van een verfijnd activisme dat Price juist haar naar voren schuift: een gewone zwarte vrouw. Zij is in haar algemeenheid een vertrouwde verschijning, herkenbaar als één van de vele individuen die het hart van onze interculturele samenleving laten kloppen, maar het is voor het eerst dat zij als personificatie de publieke ruimte profileert. Waar was ze al die tijd? Even ter oriëntatie. Over het Vrijheidsbeeld in New York, dat uit 1885 stamt, gaat het gerucht dat deze Lady Liberty aanvankelijk een Afro-Amerikaanse identiteit had. Pas tijdens de uitvoering van het concept gaf beeldhouwer Frédéric Auguste Bartholdi haar het gezicht dat we nu van haar kennen, dat van een

witte vrouw. Zo voegt het beeld zich in de traditie van stedenmaagden: personificaties van een stad, uit marmer of brons, die fungeren als beschermvrouw van stedelijke diversiteit. Onderling ogen deze stedenmaagden echter weinig divers, integendeel: ze zien eruit als zusters van elkaar, gezegend met een hoge komaf. Door hun vorstelijke allure herinneren ze aan godinnen uit de klassieke mythologie. Geprikkeld door de geruchten over Lady Liberty's verborgen, niet-westerse oorsprong, maakte de Spaanse kunstenaar Fernando Sánchez Castillo in 2019 een nieuwe, zwarte versie van het Vrijheidsbeeld. Dit beeld, *Freedom for All*, staat in Utrecht: een kritische, waardevolle revisie van de geschiedenis, van geijkte rolpatronen en van het fenomeen monument. Thomas J. Price, op zijn beurt, voert de omwenteling van allegorieën en iconen van de macht nog verder door, via zijn radicale representatie van gewone zwarte mensen XXL.

Metershoog in haar T-shirt, het haar in een stoere knot gedraaid, neemt dit vrouwelijke personage kalm haar territorium in. Ze verrijst als traditioneel monument van brons, opvallend zwart gepatineerd, dat zeker, maar los van het bekende superioriteitsvertoon van de mens die zichzelf als kroon op de schepping beschouwt. Zij is een onverschrokken Sister Anonymous. Of, zoals Price zelf dit punt samenvat: 'Als gemiddelde zwarte vrouw, weliswaar twee keer zo groot als ik, staat zij vrij in de wereld.' En dat is precies waar het om gaat: noch in de beeldende kunst, noch in de harde werkelijkheid is haar vrijheid vanzelfsprekend. Het is een verworven vrijheid; een bevochten vrijheid. Het beeld zelf maakt dat zichtbaar, op een subtiele manier, maar niet mis te verstaan. In de houding van de vrouw gaan fysieke en psychologische spanningen schuil. De handen in de zakken van haar joggingbroek zijn gebald. Je kunt haar knokkels zien, die zich aftekenen door de stof. Wat draagt zij met zich mee, in die gebalde vuisten? Iedereen kan dit voor zichzelf invullen. Persoonlijk moet ik even denken aan mijn moeder, die soms een kus in mijn kinderknusje stopte: goed bewaren, fijne dag! Maar misschien knijpt deze single lady wel een vergeefse verliefdheid fijn. Of verzamelt ze moed voor een date of voor de nieuwe dag. Het kan allemaal, alleen één ding is zeker: dit beeld heeft de kracht van een statement dat verder reikt dan puur persoonlijke associaties. Er is historisch besef mee gemoeid, een *time line*, zoals ook in de titel weerklinkt: *Moments Contained*.

Moments Contained suggereert dat de figuur, deze mens, deze zwarte vrouw, een vat vol ervaringen is en het hoofd biedt aan een horizon vol uitdagingen. De vergelijking met stedenmaagden is uiteindelijk maar half en half aan de orde. Droogjes repliceert Price: *Well, I am not sure she's a virgin*. Zijn beeld representeert geen droomvrouw of rolmodel. Zij spiegelt het spel én de strijd binnen onze maatschappij, de realiteit vol ontmoetingen die doordrenkt zijn van sociale verwachtingen en vooroordelen – en die *deep down* ook doordrenkt zijn van het bewustzijn van ras, soms met geniepige, soms met openlijke discriminatie als gevolg. *Moments Contained* is een stoer beeld, maar balt een pijnlijke dynamiek samen. 'Daarom is het opwindend dat zij in Rotterdam ruim baan krijgt,' zegt Price. 'Niet zomaar ergens in de marge, maar middenin in de stad, die net als Londen een smeltkroes is van culturen. Zij belichaamt een nieuwe actualiteit.' Price zelf deelt de ervaringen die hij samenbalt in zijn sculpturen, zoals *Moments Contained*. Hij groeide op in Brixton, een zwarte wijk in Londen en de officieuze hoofdstad van de Jamaicaanse gemeenschap in Engeland. Zijn vader komt uit een zwarte familie op Jamaica; zijn moeder uit een witte familie in Engeland. Nadat haar man ervandoor ging hield zij het gezin alleen draaiende. Price was zes toen zijn vader verdween. En al vrij snel was hij ook een kunstenaar in spé, dank zij zijn moeder, die 'een melkpak kon omtoveren tot iets moois, binnenshuis en buitenshuis de mogelijkheden inzag van álles wat zich voordeed en met ons ging spelen in musea om de wereld te exploreren.'

Begin 2023 is Price, internationaal intussen een rijzende ster, voor het eerst in Rotterdam. Hij heeft de stad doorkruist, is aangestoken door de dynamiek van Rotterdam als stad van reizigers, door de recente architectuur in het centrum en door de haven, als aankomst- en vertrekpunt van migranten. En door de rivier, die de stad verschillende kades en karakters geeft, Rotterdam opdeelt en verbindt. De stad met het imago van harde werkers, klare taal en weinig poeha past bij het beeld van gewone mensen in zijn werk; zijn uitgesproken focus op *ordinary blackness*. 'In het Zuid-Londen van mijn jeugd wordt, net als in grote delen van Rotterdam, gewoon het gangbare leven van alledag geleefd. En dat is oké, dat mag er zijn. De druk op zwarte mensen zich te onderscheiden als succesnummer, politieke held, activist, popster of sportster, is gigantisch. Die druk is immens. Je moet iets geweldigs van het leven maken, dan pas tel je mee. Daarom doe ik er als kunstenaar alles aan om twee uitersten te vermijden, de hel van het slavernijverleden versus de overtreffende trap van het heldendom, *black pain* versus *black magic*, want de uitersten van slachtofferschap en heldendom mogen nooit bepalen of jij er als mens wel mag zijn. Het is geen voorwaarde te lijden aan collectief trauma of te excelleren als halfgod. *The lack of black representation*, of het nou in de kunst is, in het medialandschap of op enig ander maatschappelijk podium, schuilt in het miskennen van mensen als mensen. Het is een kick om in mijn sculpturen mijn eigen familie aan de wereld te introduceren. Hier staan wij, hier zijn wij, wij delen deze wereld.'

Citaten in het artikel zijn ontleend aan een interview van de auteur met de kunstenaar, januari 2023, Rotterdam.